

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Лісенний
КОБ'ЗАР

Хорова Шевченкіана

До 200-літнього ювілею

**Зібрання хорових творів
у семи томах**

Твори а капела

Томи 1, 2, 3

**Твори
з інструментальним
супроводом**

Томи 4, 5

**Твори великої форми
з симфонічним
оркестром**

Томи 6, 7

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Рісений
КОБ'ЗАР

Хорова Шевченкіана

Твори
з інструментальним супроводом
Том 5

Укладач:

П. І. МУРАВСЬКИЙ

Ідея видання, загальна редакція,
біографічні довідки про композиторів, бібліографія:

О. А. ШОКАЛО

Музична редакція, бібліографія,
біографічні довідки про композиторів:

М. І. ГУЛКОВСЬКИЙ

Київ
Видавництво Ліра-К
2023

До семитомного зібрання хороспівів на поезію Тараса Шевченка дібрано 280 хорових інтерпретацій 146 композиторів та 12 народних хорових пісень. Переважна більшість їх досі лишалася маловідома навіть виконавцям і шанувальникам українського хорового співу та Шевченкової поезії. Систематизоване видання такої великої кількості хорових творів на поезію національного генія здійснюється вперше.

Пісенний «Кобзар» унікальний тим, що в ньому системно зібрано майже всю хорову музику на поезію великого Співця України від середини ХІХ до початку ХХІ ст. Тарас Шевченко – чи не єдиний у Світі поет, майже вся поетична спадщина якого живе у співі. На основі «Кобзаря», який містить 237 поетичних творів, написано понад 300 авторських хорових творів і записано близько 100 народних хорових пісень. У цілому на Шевченкову поезію написано понад 3000 композиторських інтерпретацій різних форм і жанрів від солоспівів до хороспівів, кантат, симфоній, опер, ораторій, балетів. Це неперевершене поетично-музичне явище у світовій культурі.

Усі твори нотного зібрання *Пісенний «Кобзар»* розподілено на три групи: *твори а капела* – 1, 2, 3 томи; *твори з інструментальним супроводом* – 4, 5 томи; *твори великої форми з симфонічним оркестром* – 6, 7 томи.

Таке багатство співаної поезії Т. Шевченка збагатить програми професійних і самодіяльних хорових колективів. Це рідкісне зібрання також надолужить брак нотних видань та сприятиме поглибленню інтересу до Шевченкової поетичної спадщини й української хорової музики та їх популяризації в Україні й Світі.

Нотне видання передбачено для поширення в бібліотечній мережі, в середніх та вищих музичних навчальних закладах, у школах.

Упорядкував це рідкісне зібрання *Хорової Шевченкіани* Павло Іванович Муравський (1914–2014) – великий український хоровий диригент і педагог, легенда хорового мистецтва ХХ–ХХІ століть, патріарх української музичної культури, народний артист України, почесний академік Національної академії мистецтв України, лауреат Державної премії України імені Т. Г. Шевченка (1979), Герой України (2009).

Видання приурочене 200-літтю Тараса Шевченка й 100-літтю Павла Муравського.

This 7-volume collection of choral works based on the poetry of Taras Shevchenko contains 280 works by 146 composers and 12 folk songs. The vast majority of them are still relatively unknown even among choral artists and fans of choral singing and Shevchenko's poetry. This is the first time that such a large number of choral works based on the writing of Ukraine's national genius have been published.

The «Kobzar» of Song is unique as it contains systematically collected almost all of the choral music composed from the mid-19th till the beginning of the 21st century on the poetry of Ukraine's great bard. Taras Shevchenko is likely the only poet in the world whose poetic heritage lives on in a song. In total, more than 3,000 composer interpretations of various forms and genres, from solos to choruses, cantatas, symphonies, operas, oratorios, and ballets, were written on Shevchenko's poetry. This phenomenon is unparalleled in world culture.

The works in the musical collection «Kobzar» of Song are arranged into three groups: a cappella works – 1, 2, 3 volumes; works with instrumental accompaniment – 4, 5 volumes; large forms of symphonic work – 6, 7 volumes.

This wealth of Shevchenko's poetry in song will enrich the programs of professional and amateur choirs. This rare collection will also address the shortage of printed music and will contribute to a deeper understanding of Shevchenko's poetic contributions, as well as of Ukrainian choral music and its popularization in Ukraine and abroad.

This edition will be distributed via library networks and music academies of higher learning and schools.

This rare collection of choral songs based on Shevchenko's poetry was compiled by Pavlo Ivanovych Muravskyi (1914–2014), the great Ukrainian choral conductor and pedagogue, the legend of the choral art form in the 20th and 21st centuries, patriarch of Ukrainian music culture, People's Artist of Ukraine, Shevchenko Prize winner (1979), and Hero of Ukraine (2009).

This publication coincides with the 200th anniversary of the birth of Taras Shevchenko and the 100th anniversary of the birth of Pavlo Muravskyi.

***Підготовку видання здійснив Благодійний фонд «Хорова школа Павла Муравського»
за Всеукраїнським мистецьким проектом «Україна співає «Кобзаря»».
Зверстано за фінансової підтримки добродія Євгена Михайловича Дран'ятого.
Надруковано за кошти Видавництва Ліра-К (директор – В. І. Зарицький).***

ЗМІСТ

Від укладача: <i>Павло Муравський</i>	5
Від редакторів: <i>Олександр Шокало, Мірча (Мирослав) Гулковський</i>	7

Віктор Косенко (1896–1938)

1. Реве та стогне Дніпр широкий (З балади «Причинна»). <i>Мелодія Данила Крижанівського. Аранжування</i>	10
---	----

Федір Надененко (1902–1963)

1. Гімн черничий	12
2. Світе ясний	21
3. Закувала зозуленька	29
4. Барвінок цвів і зеленів	34
5. Навгороді коло броду	37
6. Утоптала стежечку	45

Юлій Мейтус (1903–1997)

1. А мій батько орандар (Пісня Кобзаря з поеми «Гайдамаки»)	48
---	----

Ігор Ключарьов (1911–1995)

1. Думи мої	62
-----------------------	----

Василь Уманець (1916–1996)

1. По діброві вітер виє (З балади «Тополя»). <i>Музика народна. Аранжування</i>	73
---	----

Костянтин Семенов (1921–2013)

1. Доле, де ти? (З поезії «Минають дні, минають ночі...»)	75
2. Реве та стогне Дніпр широкий (З балади «Причинна»). <i>Мелодія Данила Крижанівського. Аранжування</i>	80

Яків Орлов (1923–1981)

1. Бандуристе, орле сизий (З поезії «Н. Маркевичу»). <i>Музика народна. Аранжування</i>	84
2. Бандуристе, орле сизий (З поезії Н. Маркевичу). <i>Музика народна. Аранжування.</i> <i>Редакція Станіслава Павлюченка. Перекладення супроводу В'ячеслава Самофалова.</i>	86

Валентин Ізотов (1931–2015)

1. Було колись (З поеми «Іван Підкова»).	89
2. Ой гоп, таки так! (З поеми «Гайдамаки»)	91
3. Перебендя	95

Богдана Фільц (1932–2021)

1. Зацвіла в долині червона калина	97
2. Наша дума, наша пісня (З поезії «До Основ'яненка»). <i>Для мішаного хору.</i>	99
3. Наша дума, наша пісня (З поезії «До Основ'яненка»). <i>Для жіночого хору</i>	105

Григорій Левченко (1933–2022)

1. Од села до села (Пісня Кобзаря з поеми «Гайдамаки»)	111
--	-----

Віктор Власов (1936)

1. Чи ми ще зійдемося знову? (З циклу «В казематі»).
Аранжування для хору Миколи Борица. Оркестрування Раїси Бориц 116

Василь Гайдук (1938)

1. Минають дні... *Кантата-поема* 123

Іван Зажитько (1940)

1. Дума про Богдана (З творів: «Гоголю», «І мертвим, і живим...», «Сон» (Комедія),
«Розрита могила», «Стоїть в селі Суботові», «До Основ'яненка») 147
2. На ріках круг Вавилона (пс. 136) (З циклу «Давидові псалми») 161

Омелян Шпачинський (1941)

1. За байраком байрак (З циклу «В казематі») 168

Андрій Плішка (1944–2014)

1. Учїтеся, брати мої (З поеми «І мертвим, і живим...») 175

Юрій Алжнєв (1949)

1. Ще третї пївні... *Концерт-диптих для хору та ударних*
I. Гомонїла Україна (З поеми «Гайдамаки») 177
II. Тече вода з-під явора 195

Людмила Бражнікова (1951)

1. Зоре моя вечїрняя (З поеми «Княжна») 212
2. Тополя (З балади «Тополя») 215

Віктор Степурко (1952)

1. Бували воїни 217
2. Над Дніпровою сагою 225
3. Тече вода з-під явора 231

Олександр Яковчук (1952)

- Диптих*: I. Тече вода з-під явора 235
II. Над Дніпровою сагою 242

Віктор Рева (1954)

1. Оріся ж ти, моя ниво (З поезїї «Не нарікаю я на Бога») 248
2. У нашїм раї на землі 253

Мирослав Волинський (1955)

1. Благословенная в женах (З поеми «Неофіти») 263

Богдан Кривоуст (1975)

1. III. Попрощалося ясне Сонце з чорною Землею. (З поезїї «Сон» («Гори мої високїі...»)).
З ораторїї на вірші Тараса Шевченка в п'яти частинах 275

Бїографїчні довідки про композиторів 298

Бїблїографїя 310

Дискографїя 312

Алфавїтний покажчик творів 317

ВІД УКЛАДАЧА

Павло Муравський, 1948

Я дуже люблю й тонко чую поезію Тараса Шевченка, бо вона йде від самого серця! Шевченкова поезія легко кладеться на музику й легко співається, бо вона сповнена живим мелодійним звучанням. Мій заповітний задум – записати зі взірцевим академічним колективом усю Хорову Шевченкіану. Цей мистецький задум довгі роки тримає мене на Білому світі.

Колись у людей любов і повага до «Кобзаря» була вища, як зараз. Тоді частіше й більше його читали, співали. А тепер співаних творів з «Кобзаря» знають дуже мало, всього декілька. А в моєму розпорядженні 160 опрацьованих хорових партитур, які я вже підготував для запису. Вони й склали основу цього видання.

Я уклав це унікальне нотне зібрання, працюючи над добром нот для запису покладеної на хорову музику Шевченкової поезії. За всю історію музичного освоєння поетичної спадщини нашого генія – це перше найповніше видання Хорової Шевченкіани. Такого в Україні ще не було. Випуск у світ до 300 хорових творів на поезію Тараса Шевченка в одному зібранні здійснюємо вперше.

Свого часу я записав з капелами «Трембіта» й «Думка», хорами Українського радіо й диригентсько-хорового факультету Київської державної консерваторії (з 1995 – Національна музична академія України) імені П. І. Чайковського 32 хорові твори. Вони увійшли до першого аудіоальбому з трьох компакт-дисків, яким у 2010 році започатковано серію Пісенний «Кобзар».

На жаль, мені не вдалося організувати взірцевий академічний хор для повного запису Пісенного «Кобзаря». Тож завершити свій мистецький задум на основі цього зібрання Хорової Шевченкіани заповідаю моїм учням. Їм належить здійснити Всеукраїнський мистецький проект «Україна співає «Кобзаря»».

Звучання Пісенного «Кобзаря» має бути на рівні геніальної Шевченкової поезії. А здійснені кращими хорами записи стануть доступні широкому загалу: вони розійдуться по школах, бібліотеках, закладах культури, й люди матимуть змогу слухати їх постійно. І так ми чути-мемо й згадуватимемо Шевченка не тільки в день його народження і в день пам'яті, а повсякчас і осягатимемо силу його духу та самі оживатимемо душами. Високомистецьке хорове озвучення проникливої Шевченкової поезії дає потужне відчуття волі й спонукає людей до культурного розвитку. А культурні люди й житимуть краще, бо культурна людина знає, що треба робити, щоб жити не абияк, а достойно.

І в цьому нам дуже допоможе хоровий спів, бо гуртовий спів розвиває взаємовідчуття, спонукає до самоорганізованості, заохочує до співпраці й згуртовує людей у культурну спільноту. Хоровий спів сприяє розвитку національної самосвідомості й загальної культури суспільства та об'єднує людей у народ. Спів активізує все єство людське. Спів дає відчуття волі!

Хоровий спів – найулюбленіше мистецтво нашого народу, бо кожній людині дає можливість долучитися до спільного духовного джерела. Хоровий спів єднає людські серця, підносить їхній внутрішній настрій, надихає на гармонію, налаштовує на природний лад. Традиційний український хоровий спів на основі природного ладу сприяє наведенню ладу в суспільстві. За допомогою хорового співу як базового мистецтва Української культури ми здатні змінити наше життя на краще, бо Україна багата природою й здібними людьми, мовою й пісенністю. Треба тільки позбутися столітніх звичок прислужувати чужинцям і перестати говорити-думати й співати чужою мовою. Коли мова й пісня стануть українською цілістю, тоді й Українці стануть культурною цілістю, й Україна буде цілісна, сильна.

Визначальний вплив на культурний розвиток молодого покоління провідних народів має музична освіта й хоровий спів. І найкращий спосіб для виховання дітей і розвитку музичної й загальної культури Українців – запровадити в загальноосвітніх школах уроки музичної грамоти й хорового співу.

В Україні для музичної освіти не вистачає хорової літератури, а це семитомне зібрання надолужить брак нотних видань і популяризуватиме шедеври української народної й класичної хорової музики на основі Шевченкової поезії. Тут зібрано твори різного ступеня складності, тож цим нотним зібранням зможуть користуватися і навчальні, й професійні хори.

Видання Хорової Шевченкіани, безумовно, сприятиме музично-хоровій освіті й поглибленому вивченню Шевченкової поетично-пісенної спадщини та її популяризації в Україні й Світі.

Приурочую цю працю до 200-літнього Шевченкового ювілею й свого 100-ліття.

14.I.2014

